

Hyvä kansanedustaja,

Tiistaina 6. lokakuuta eduskunnassa käydään lähetekeskustelu asiakastietolain mahdollisista muutoksista (HE 167/2026). Lakiesitys sisältää erittäin huolestuttavan ehdotuksen uudesta ilmoitusvelvollisuudesta sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle.

Hallitus haluaa asiakastietolakiin muutoksen, jonka perusteella sote-alan henkilöstöllä olisi velvollisuus ilmoittaa poliisille, jos työntekijällä on syytä epäillä potilaan syyllistyvän tulevaisuudessa suhteellisen lieväänkin väkivaltarikokseen.

Poliisi voisi tehdä tietojen perusteella henkilöstä uhka-arvion. Nykyään ammattihenkilöillä on oikeus tehdä ilmoitus poliisille, mutta velvollisuutta siihen ei ole.

Käytännössä lakimuutos tarkoittaisi, että työntekijän pitäisi onnistua arvioimaan esimerkiksi sitä, syyllistyykö asiakas myöhemmin lievään vai perusmuotoiseen pahoinpitelyyn. Työntekijällä olisi ilmoitusvelvollisuus perusmuotoisesta pahoinpitelystä mutta ei lievästä teosta. Tällainen ennustaminen on sote-ammattilaisille mahdoton tehtävä.

Tehy pitää vakavan väkivallan ehkäisyä tärkeänä tavoitteena, mutta lainkohdan vaikutusarviointi on tehty puutteellisesti ja huomioimatta sote-alan todellisuutta.

Ehdotettu ilmoitusvelvollisuus siirtäisi yksittäisille työntekijöille kohtuuttoman vastuun arvioida tulevaa käyttäytymistä. Lisäksi henkilöstön pitäisi pystyä arvioimaan mahdollisen teon rikosoikeudellista vakavuutta sekä sitä, mitä salassa pidettäviä tietoja poliisille pitää luovuttaa.

Rahoitustarve on ilmeinen

Uusi velvollisuus lisäisi sote-ammattilaisten työmäärää ja vaatisi ammattitaitoa, jota sote-alan henkilöstöllä ei ole. Lakimuutos edellyttäisi laajaa ja jatkuvaa koulutusta.

Ammattihenkilöstölle pitäisi kouluttaa ainakin ilmoituskynnystä, rikoslain eri tekojen luokittelua, salassapitovelvollisuuden rajoja sekä välttämättömien tietojen tunnistamista.

Lakihanke on räikeässä ristiriidassa hyvinvointialueiden taloudellisen tilanteen kanssa. Onko edes kunnolla mietitty sitä, miten lisääntyvä työmäärä ja henkilöstön koulutus rahoitetaan säästöjen ja irtisanomisten keskellä?

Ainakaan Tehy ei ole nähnyt kunnollisia arvioita siitä, miten paljon sote-ammattilaiset tekisivät ilmoituksia tulevaisuudessa ja kuinka paljon niiden tekemiseen kuluisi työaikaa.

On selvää, että myös poliisin työmäärä kasvaisi merkittävästi, koska poliisin on pystyttävä käsittelemään vastaanotetut ilmoitukset nopeasti.

Jos lakia muutetaan, sote-alan ammattihenkilön on tunnettava rikoslain eri määritelmät ja erotettava, mitkä epäillyt teot ovat sellaisia, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Ammattilaisten kokema häirintä lisääntyy

Tehy korostaa, että esityksessä ei ole lainkaan arvioitu hoitohenkilökuntaan kohdistuvien rikos- ja valvontailmoitusten lisääntymisen riskiä.

Olemme Tehyssä jo nyt avustaneet liiton jäseniä rikosasioissa, joissa kansalainen on syyllistynyt rikokseen tai maalittamiseen ammattihenkilöä kohtaan. Näissä tapauksissa ammattihenkilö oli tehnyt kansalaisen mielestä tarpeettoman lastensuojeluilmoituksen.

Jos lakihanke toteutuu, se lisää varmasti ammattilaisten työssä kohtaamaa häirintää ja laajentaa lastensuojelusta tunnetun epätoivotun käytöksen koskemaan koko sote-alaa.

Tehy pitää selvänä sitä, että uudistus heikentää luottamusta sote-alan toimijoihin. Asiakkaat ja potilaat tuskin uskaltavat kertoa avoimesti haastavista asioistaan, jos heillä on tieto siitä, että asia ilmoitetaan käynnin jälkeen poliisille. Tämä johtaa pahimmillaan siihen, että apua ei uskalleta hakea lainkaan.

Hyvät kansanedustajat, vetoamme teihin!

Tällaista lakisääteistä ilmoitusvelvollisuutta ei pidä hyväksyä. Nykyinen ilmoitusoikeus tarjoaa jo mahdollisuuden puuttua vakaviin uhkatilanteisiin. Pyydämme Teitä arvioimaan huolellisesti, onko ehdotettu ilmoitusvelvollisuus välttämätön ja oikeasuhtainen keino tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi.

Lisätietoja lakiesityksen vaikutuksista antaa Tehyn edunvalvontajohtaja, varatuomari Jarkko Pehkonen, jarkko.pehkonen@tehy.fi

Kunnioittavasti,

Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytkönen
